

Dagligt liv bland Grönlands nordbor omkring år 1000. Akvareller och tuschmå...

Elgström, Ossian,

61 K e Br.

National Library
of Sweden

sk. la.
rest.
monogr.
(5n)

†

Dagligt liv bland Grönlands
nordbor omkring
år 1000

Akvareller och tuschmålningar

av

Ossian Elgström

i Malmö Museum

1930

Malmö 1930
Lundgrens Söners boktr.

Kungl. biblioteket

0 0000 000108663

BILDFÖRKLARING

UNIVERSITY OF CHICAGO

De konstverk, som utställas, avse att bilda illustrationsmaterial till ett blivande verk om Grönlands första hövding och om det liv som levdes bland de dådkraftiga nordmän vilka för cirka 1,000 år tillbaka i tiden koloniserade Grönlands ogästvänliga västkust.

Det centrala i samlingen äro bilderna av Grönlands första hövding, sagornas Erik den Röde, av Frithiof Nansen kallad »en fører av maend». Denna Erik icke blott upptäckte Grönland, han blev också som nämnt landets hövding och bildade en blomstrande fristad, vilken efter hans död och kristendomens införande nådde till betydelsen av eget biskopdöme.

Fristaten i Grönland, till styrelsesättet aristokratisk-republikansk, skulle förmodligen blomstrat och fortlevat ännu i den dag som i dag är, om ej Digerdöden och de nordiska folkens inbördes krig medeltiden igenom gjort, att förbindelserna med landet ifråga under tidernas lopp försämrades och till slut alldeles upphörde.

Innevånarna i det bortglömda landet, beroende som de voro av trä och järn, ting som måste importeras från Europa, dukade under. Inträngande eskimåstammar fullbordade utrotandet, och då sent omsider (på 1500-talet) de danska konungarna påminde sig landets existens och utsände expeditioner till dess undsättning, funno de utsända endast gravar och lik.

Utställningen, som endast omfattar den första tiden av fristatens historia, från dess upptäckt till Erik den Rödes död, vill som förut nämnts visa huru nordbon levde sitt dagliga liv. Följa vi bildserien från n:r 1 och vidare, skola vi

finna hur landets upptäckt tillgick, hurusom Erik den Röde på grund av stridigheter tvingades i landsflykt från Island och på grund därav kom till Grönland, vidare hans strövtåg i det nya öde landet, hans bosättning därstädes och hur fristaten blev till. Vi skola se huru nordmännen levde sitt dagliga liv, följa dem på deras djärva färder i packis och storm, se huru de stridde och kämpade, huru de fångade havens valdjur och förföljde snövidderns renar. Huru de offrade till sina gudar, älskade sina kvinnor och kämpade mot sina spöken och huru de till sist i ättestupans extas raka i sadeln redo rakt in i Valhallas glädje.

På konstverken finnas massor av etnografiskt-arkeologiska fel. Icke så att jag icke noggrannt och djupgående satt mig in i dåtidens etnografi och kulturhistoria, men jag har sökt giva bilderna en »tidsstil» vilken ger åskådaren ett mera reellt utbyte än ett slaviskt efterapande av dåtidens ornamentik och dräkter skulle ha gjort. Den som vill göra sig möda och besvär att undersöka detta sakförhållande, skall säkerligen fira högtidsstunder av arkeologisk-etnografisk upptäckarglädje. Han skall finna »långvimplar» i stället för korpfanor och småflaggor på vikingaskeppens master, han skall fröjdas åt de högeligen ohistoriska drakhuvuden min pensel frammanat på långskeppens stävar. De uppträdande hjältarnas dräkter skola komma hans ögon att öppna sig på vid gavel, ty dessa mina hjältar äro ej »vikingar» i den bemärkelse vi i allmänhet mena. Visserligen tillhörde Torvald, Erik den Rödes fader, en vikingaätt och otroligt är ej heller att han själv i sina yngre dagar deltagit i s. k. »vikingatåg», men Erik den Röde och de, vilka med honom dela äran av Grönlands upptäckt och kolonisering voro sannerligen mera bönder än härmän. Och deras kläder blevo också därefter.

Jag har fullt medvetet borteliminerat all inläggning av »guld på stålvapen» etc. etc. å alla sköldbucklor av »da-

mascerad filigram», alla vingar och tjurhorn på hjälmarna och över huvud taget allt som i ringaste mån kan påminna om teckningarna av Malmström i »Frithiof och Ingeborg» eller 80-talets tjugigt överspända »handen över ögonen spejande» teatervikingar. I stället har jag i konsten sökt införa *Den Verkliga* människan, som jag tror att han gick och stod och slogs och älskade på 1000-talet alltså bonden-krigaren utan mera kultur och hyfsning än den han i själva verket besatt, enkla odalmän rädda för korsdrag och snuva, för tvättvatten och iskalla fötter, med fårskinns- och rävpäls skylande fädrens medärvda brynja och med ben och fötter gömda i lappmannens yviga benskydd och skåningens träskor. Ty så voro de klädda. Erik den Röde och Naddod och Gardarr och mina övriga hjältar.

De seglade över haven i vidöppna långskepp och odäckade »knarrer» (handelsfartyg). Storm och oblid väderlek genomslade deras härdade lemmar, rå och kall stod blåsten över ishavet, tacka för att de drogo kragen högt över öronen och fyllde träskorna med värmande halm. Jag funderade länge över detta problem, ty det bar mig så oändligt emot att framställa Erik den Röde på 70:de breddgraden med bara armar och svanvingad hjälm och så småningom klarnade gåtan. Bayeuxtapeter-bilder, dr Nørlunds forskning på Grönland och fjällvärldens lappdräkt gävo mig så småningom svar på mina frågor. Jag fick en syntes och en dag sköt Erik den Röde fram ur min pensel såsom jag *kände* att han levde och var till. Se på tavla 22. I mitten står Erik den Röde. Hans huvud och axlar äro insvepta i en krage med hätta, liknande den som ännu begagnas uti Lappland, ett urgammalt, redan under antikens dagar använt plagg. Utanpå denna krage, bär Erik en halsduk av ylle, virad flera varv om halsen. Kroppen täckes av en skjorta av vadmal och ovanpå den drogs brynjan i strid, eljest en kolt av nuvarande lapsk modell, vilken kofta liksom nu drogs över huvudet.

I bältet hänger svärdet i skidan och framtill yxan med eggen skyddad av eggskydd av horn eller läder. (Dylika skydd äro ännu brukliga bland lapparna.)

Händerna ha vantar med dubbla tummar. Vantar av sämskskinn eller ylle av lapparnas modell. Ovanpå långbyxorna bär han benskydd av skinn eller garvat läder, liknande lapparnas »säbäcket», vilka uppehållas av snören kring livet.

Skorna äro av lammskinn lika de vilka ännu användes på Färöarna, och utanpå skorna bär Erik den Röde träskor med värmande halm.

Så känner jag att han och hans män måste tett sig i levande livet. Mycken plats har ej lämnats åt kvinnornas klädsel. De äro där mest framställda nakna och äro de påklädda, har jag nöjt mig med att giva dem den mössa med nackhorn, vilken begagnades i Nordmandiet och i Finnmarken förr i tiden, och vilken huvudbonad ännu bäres av isländska äldre kvinnfolk. Den dräkten är fri fantasi.

Trälar och husfolk har jag tagit byxorna ifrån och iklätt dem halvpäls utan ärmor, det ser bra och utfattigt ut och passande trälar och proletärer.

Hus och övriga grejor äro rekonstruerade efter uppgifter hos Daniel Bruun.

Skeppen besitta otaliga arkeologiska fel, beroende på att den utstyrsel och ornamentik, som under 1000-talet *verkligt* prydde dem, som jag förut nämnt, synes mig alltför veklig och onordisk och därför slopats av mig eller omgjorts efter mina egna konstnärliga intentioner.

Mina tavlor äro således absolut icke menade att vara arkeologisk-autentiska. De äro endast ett konstnärligt uttryck för den uppfattning jag personligen har av 1000-talets liv och människor och såsom sådan helt och hållet min egen.

Stockholm i januari 1930.

Ossian Elgström.

N:r	Titel	Art	Pris
1.	Det var en Svensk mans moder, vilken i en sejd såg Island för första gången och därigenom blev anledningen till att landet upptäcktes	Tuschkålning	400
2.	Stormdriven ytterst i havet upptäcker Vikingen Gunnbjörn Grönlands ostkust	Tuschkålning	600
3.	Skeppsbrutna nordbor driva in under Färöarnas klippor	Akvarell	600
4.	Ingolf drager ut att kolonisera Island och sjunger sitt långskepp ut i sjön	Akvarell	800
	Reserverad för inköp av Nationalmuseum i Stockholm.		
5.	Guden Thor visar Ingolf vägen in i Faxebuk	Akvarell	800
6.	Då Gunnbjörn vinddriven i havet såg Island och Grönlands berg ..	Tuschkålning	500
7.	Då Rolf från Rödesand sålde sitt skepp	Akvarell	400
8.	Snöbjörn mördar Styrbjörn en natt på Gunnbjörns isiga skär ..	Akvarell	600
9.	Erik den Rödes fader Torvald mördar Uje	Akvarell	400

N:r	Titel	Art	Pris
10.	Torvald. Erik den Rödes fader ..	Akvarell	550
11.	För vinande nordost stryka Torvalds skepp in emot Islands kust	Tuschmålning	800
12.	Gården Drange	Akvarell	700
13.	Erik den röde, Grönlands hövding	Akvarell	700
14.	Då Erik tog sig hustru	Akvarell	600
15.	Erik den Rödes gård	Akvarell	600
16.	Ett fjällskred är igång	Akvarell	600
17.	Erjolf Sörs hämnd	Akvarell	900
18.	Erjolf Sör mördas under en fågelfångst	Akvarell	700
19.	Erik den Röde besegrar i full knockout Rafn från Leijkskaale	Tuschmålning	600
20.	Uppbrott från ett Gästabud	Akvarell	700
21.	Strid mellan nordbor	Tuschmålning	600
22.	Då Erik den Röde lämnade Island	Akvarell	1,000
23.	Ute i västerhavets duning togo vännerna avsked av varandra ..	Tuschmålning	750
24.	Erik den Rödes fartyg möter isfjällen utanför Grönlands sydspets	Tuschmålning	750
25.	Erik den Rödes skepp skruvas ned i isen	Tuschmålning	450
26.	I packisens våld	Tuschmålning	800

N:r	Titel	Art	Pris
27.	Huru Erik for från Island till Grönland	Tuschmålning	700
28.	Erik den Röde längtar efter sin hustru och sitt barn	Tuschmålning	700
29.	Erik den Röde blotar före den stora utvandringen till västgrönland	Tuschmålning	600
30.	Folktåget till Grönland	Tuschmålning	900
31.	Eriks flotta förliser utanför Grönlands ostkust	Tuschmålning	700
32.	Isländska kolonister landstiga på Grönlands öde kust	Akvarell	700
	Reserverad för inköp till Nationalmuseum i Stockholm.		
33.	Detta är Grönland	Litografi	150
34.	Herjolf Herjolffsfjorden, en av Erik den Rödes betrodde män ..	Akvarell	300
35.	Sölve Sölvedal, Erik den Rödes underhövding	Akvarell	400
36.	Gruppbild av de hövdingar vilka följde Erik till Grönland	Akvarell	400
37.	En dödad valross upphalas på land	Akvarell	800
38.	En »Rødkæmning» blev vred och sönderbryter sina förföljares fartyg	Akvarell	1,000
	Reserverad för inköp av Nationalmuseum i Stockholm.		

N:r	Titel	Art	Pris
39.	Nordmännen i Grönland jagade med förkärlek nordval	Tuschmålning	700
40.	Jätten Farsärk simmar ut efter en getabock som Erik den Röde skall få i present	Akvarell. Skiss till vävd tapet	500
41.	Efter sin död roade sig Farsärk med att i spetsen för sin spökhird rida taken av sina ovänners gårdar	Akvarell	700
42.	Ett köpmanskepp under lä land	Akvarell	750
43.	Nordbor från Grönland skåda för första gången i Norge ett tempel helgat åt »vite Krist»	Tuschmålning	900
44.	Guden Thor (i dörren) är ursinnig över nordbornas dop och knyter näven åt »vite Krist» ..	Tuschmålning	600
45.	Ett utvandarskepp i stiltje och valstim	Tuschmålning	600
46.	Midvinterblot	Tuschmålning	700
47.	Erik den Röde faller av sin häst	Tuschmålning	500
48.	Vinland det goda	Akvarell. Skiss till vävd tapet	700
49.	Ett skeppsbrott i Grönlands hav	Tuschmålning	800
50.	Erik den Rödes Ättestupa	Akvarell	1,000

N:r	Titel	Art	Pris
51.	Erik den Rödes bål har brunnit ned	Tuschmålning med pastell	1,500
52.	Leifs skepp under Islands kust Reserverad för inköp av Nationalmuseum i Stockholm.	Akvarell	1,000
53.	Gamla Turides Ättestupa I	Akvarell	300
54.	Gamla Turides Ättestupa II	Tuschmålning	450
55.	Gamla Turides Ättestupa III ...	Tuschmålning	450
56.	Gamla Turide i himlen	Akvarell	700

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

